

ISO 14001:2006 [10]. Відмітимо, що не дивлячись на актуальність широкого впровадження сучасних СУЯ в Україні з огляду на необхідність захисту національних економічних інтересів в умовах європейської інтеграції та вступу України в СОТ, на вітчизняних підприємствах темпи зростання кількості сертифікованих СУЯ знизились з 3,03 у 2004 р. до 1,2 у 2007 р. (1459 чинних СУЯ наприкінці 2007 р.) [8]. На думку автора, це пояснюється, перш за все, теперішніми умовами критичного розвитку економічної ситуації в Україні.

Останнім часом, окрім СУЯ та СЕУ, в Україні набувають поширення впровадження систем управління безпекою харчових продуктів (НАСС) та систем управління безпекою та гігієною праці (OHSAS). Загалом, на сьогоднішній час суб'єкти господарювання продовжують використовувати близько 16 тис. ГОСТ та 28 тис. ОСТ колишнього СРСР, розроблених до 1992 року. Ці стандарти значною мірою містять технічні характеристики, які не відповідають сучасному рівню науково – технічних досягнень. Станом на січень 2008 року розроблено та прийнято 7604 ДСТУ, які разом з іншими категоріями нормативних документів в сфері якості становлять загальний фонд чинних національних нормативних документів – 8070 документів. Ступінь гармонізації ДСТУ становить 51 %, тоді як ГОСТ – 9 %, а ступінь гармонізації чинного в Україні загального фонду стандартів (ДСТУ+ГОСТ) – 22 % [13]. Все це свідчить про необхідність подальших досліджень теоретичних та методичних аспектів формування та функціонування системи управління якістю продукції на вітчизняних підприємствах в сучасних умовах з метою використання надбань науковців в практичній реалізації ефективних заходів підвищення рівня якості та конкурентоспроможності в Україні на засадах впровадження та сертифікації СУЯ та СЕУ в рамках міжнародних стандартів якості ISO тощо.

Висновки. Таким чином, вище були розглянуті основні елементи системи управління якістю продукції як сукупності і ефективної взаємодії органів управління, керівників всіх рівнів, персоналу підприємства з об'єктами управління в галузі якості, методів і засобів, спрямованих на встановлення, забезпечення й підтримання високо-

го рівня якості продукції, яка забезпечуватиме споживчі потреби, задовольнятиме інтереси виробників та суспільства в цілому. Також в публікації окреслено основні тенденції практичного застосування результатів дослідження теоретико – методичних засад в сфері формування та функціонування систем управління якістю на підприємствах в сучасних умовах; а зокрема – розглянуто та проаналізовано динаміку показників, що характеризують кількість впровадження та сертифікації систем управління якістю відповідно до вимог міжнародних стандартів ISO на вітчизняних підприємствах та в світі.

Перспективи подальших розробок в цьому напрямку. Потребують подальшого глибинного дослідження економічні проблеми в сфері розвитку менеджменту якості, з огляду переосмислення природи теоретичних засад формування та функціонування системи управління якістю з метою ефективного використання надбань науковців та результатів узагальнень автора в практичній господарсько – управлінській діяльності вітчизняних підприємств на принципах міжнародних стандартів ISO для підвищення рівня якості продукції, посилення рівня конкурентоспроможності національної економіки та відтворення стабільного розвитку в Україні.

1. Бичківський Р. Управління якістю: Навчальний посібник. – Львів, 2000.
2. Віткін Л. Системи управління якістю та системи екологічного управління: впровадження у світі та на Україні // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2006. – № 6. З. Гиссин В.И. Управление качеством. – М., 2003.
4. Деминг Э. Выход из кризиса. – Тверь, 1994.
5. Ильенкова С.Д. Управление качеством: Учебное пособие для вузов. – М., 2003.
6. Лукашин Ю. ВВП катится вниз // Экономические известия. – 2009. – № 5.
7. Управление качеством: Учебное пособие / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро. – М., 2003.
8. Паракуда В., Огірко Р. Запровадження сучасних систем управління // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2008. – № 3.
9. Петренко В.А. Управління якістю на підприємстві: Навчальний посібник. – Кіровоград, 2002.
10. Результати моніторингу стану впровадження та сертифікації СУЯ та СЕУ в Україні за 1-й квартал 2008 року // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2008. – № 2.
11. Фейгенбаум А. Контроль качества продукции. – М., 2000.
12. Шаповал М.І. Менеджмент якості: Підручник. – К., 2003.
13. Юзьків Я. Узагальнена оцінка ситуації у сфері стандартизації та суміжних видів діяльності // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2008. – № 3.
14. Taguchi G. Introduction to Quality Engineering. – Tokyo, 2003.

Надійшла до редколегії 01.12.2008

Н. Маросіна, асп.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ У КОСМІЧНІЙ СФЕРІ

Досліджено стан та проблеми проектного фінансування в космічній сфері.

The consisting and problems of the project financing of space industry are analyzed.

Постановка проблеми. Розвиток ракетно-космічної техніки є одним із пріоритетних напрямків у діяльності урядів більшості розвинутих країн світу. Це обумовлено тим, що сучасні космічні технології представляють собою ефективний інструмент для вирішення завдань стійкого соціально-економічного розвитку країни. Багато країн світу розробляють свої власні національні космічні програми, реалізація яких здійснюється, в основному, за рахунок бюджетного фінансування. Згідно з Концепцією [7], Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма України представляє собою сукупність взаємопогоджуваних науково-дослідних і дослідно-конструкторських проектів, які повинні бути реалізовані в плановий період часу при заданих обмеженнях на обсяги фінансування для досягнення заданої мети.

Чим більш масштабний проект, тим більше коштів необхідно для його реалізації, тим більша кількість сторін включена в його реалізацію, тим більше різних ризиків йому притаманні, тим складніше врахувати інтереси учасників проекту, тим складніше забезпечити

економічну ефективність і тим більша увага приділяється організації фінансування даного проекту.

На сьогодні вкрай гостро стоїть проблема обмеженості державного фінансування космічної діяльності. З огляду на це в галузі розширюється зовнішньоекономічне співробітництво, виникають спільні з закордонними партнерами підприємства і проекти. Однак нерідко дуже складно переконати як вітчизняних, так і закордонних інвесторів у ефективності вкладання коштів, в першу чергу із-за того, що проекти в галузі космічної діяльності досить тривалі. Це збільшує ймовірність фінансових та інших ризиків.

У світовій практиці для реалізації масштабних і капіталоемних проектів вже декілька десятиліть активно використовується проектне фінансування, яке спрямоване на встановлення тісного взаємозв'язку результатів фінансової віддачі від проекту для інвесторів з результатами реалізації конкретного проекту.

Очевидно, що даний напрям залучення інвестиційних ресурсів особливо актуальний для космічної галузі, для

якої характерні великомасштабні проекти, що в умовах тривалого терміну їх реалізації і недостатніх власних засобів у підприємств визначає необхідність залучення декількох інвесторів, що мають різні інтереси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальна теорія використання проектного фінансування викладена у працях П. Невітта, і Ф. Фабоцци. Деякі аспекти проектного фінансування висвітлено в працях російських вчених В. Катасонова, Д. Морозова, М. Петрова. Проектному фінансуванню присвячено роботи українських вчених Т. Косової [3], В. Кучеренка [4], А. Пересади [6] та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. В той же час аналіз публікацій з даної тематики показує, що існуючі механізми ресурсного забезпечення проектного фінансування інвестиційної діяльності не дозволяють достатнім чином враховувати специфічні особливості космічної діяльності. Вказана обставина суттєво обмежує коло потенційних інвесторів і знижує ефективність використання ресурсів, що залучаються для реалізації космічних проектів.

Формулювання завдань та цілей статті. У зв'язку з вищевикладеним, метою статті є визначення стану та проблем застосування проектного фінансування в космічній сфері. Для досягнення цілі були поставлені і вирішені наступні завдання: уточнити визначення терміну "проектне фінансування"; виявити особливості застосування проектного фінансування на основі аналізу досвіду космічної галузі; визначити фактори, що впливають на використання проектного фінансування.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні, у зв'язку з розширенням сфери розповсюдження і обсягу використання проектного фінансування, дослідники сформулювали декілька різних визначень цього терміну.

Проектне фінансування розглядають як найважливішу складову частину поняття "управління проектом", що забезпечує процеси створення нового продукту чи технологічного процесу.

Найпростіше визначення проектного фінансування може бути таким: надання засобів на створення виробництва з нуля. При цьому в якості об'єкту фінансування можуть розглядатися і промислове виробництво, і транспортна інфраструктура, і підприємства зв'язку. Джерелом погашення кредитних засобів стають майбутні доходи від виробництва, що створюється. Нюанси організаційних схем можуть бути різними, але суть зводиться до одного: подолати бар'єр високих капітальних витрат, що виникають під час створення нового виробництва, за допомогою кредитних засобів, що надаються банком.

Специфіка повного виробничого циклу наукоємних виробництв полягає в його багатоланковості, значній тривалості в часі і невизначеності строків отримання гарантованого позитивного результату. В загальному вигляді інноваційний цикл може складатися з низки етапів, починаючи від появи ідеї і завершуючи виробництвом і реалізацією продукції з отриманням доходів. На всіх етапах до початку реалізації продукції споживаються грошові засоби, які не завжди можуть компенсувати раніше зроблені витрати і здатні лише з деякою ймовірністю утворити прибуток. В залежності від виду продукції період часу на реалізацію повного циклу може досягати п'яти – десяти років і більше [1].

Як показує вітчизняний і закордонний досвід, під час реалізації великих проектів зростає значення проектного фінансування. В першу чергу це відноситься до підприємств космічної галузі.

Проектне фінансування як фінансування, спрямоване на результативність конкретного проекту (а не діяльність підприємства чи галузі в цілому), необхідне в

тих випадках, коли ризики за проектом досить високі і використання традиційного кредитування не дає можливості їх покрити. Таке буває під час реалізації великих проектів, масштаби яких значною мірою перевищують масштаби поточної діяльності підприємств. Наприклад, одним з провідних підприємств України із виробництва ракетно-космічної техніки та технологій оборони є державне підприємство "Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова", проте щорічно підприємство має збитки. В таких умовах альтернативи проектному фінансуванню немає.

Проектне фінансування має низку переваг, завдяки яким воно відрізняється від інших форм фінансування. Так, від синдикуваного кредитування воно відрізняється тим, що має цільовий характер і спрямовується конкретно для інвестування об'єкту проекту з урахуванням результатів бізнес – планування. Від венчурного фінансування тим, що ризики за проектами помірні і їм можна запобігти з урахуванням технологій ризик-менеджменту. Як правило, проектне фінансування застосовується під час фінансування традиційних технологій, тому етапи реалізації проектів визначені. Концентрація фінансових ресурсів на вирішенні конкретного господарського завдання є перевагою проектного фінансування, при цьому зниження ризику відбувається завдяки диверсифікації його через напрями діяльності і значної кількості учасників.

Широко відомим і найбільш часто цитованим прикладом використання проектного фінансування є проект будівництва тунелю під затокою Ла-Манш (Євротунель). На цьому прикладі часто демонструють рівень масштабності і складності проектів, що реалізуються через застосування проектного фінансування.

Масштабність і складність подібних проектів зумовлена декількома факторами: значний розмір інвестицій, який міг бути акумульований тільки за участі великої кількості інвесторів; випробування абсолютно нових технологій, що раніше не використовувалися; велика кількість сторін, залучених до реалізації проекту; значна кількість різних видів і типів ризику; висока організаційна складність в цілому. Кожен з цих факторів, як окремо, так і в сукупності, може стати значною перешкодою для реалізації будь-якого проекту під час використання традиційних способів фінансування.

Проектне фінансування розподіляє ризики і прибуток від участі в проекті більш ефективно, ніж традиційне фінансування. Проектне фінансування може задіяти як окремі фінансові інструменти, так і їх комбінації, тому це є більш широким поняттям, ніж просто інструмент фінансування. Проектне фінансування передбачає фінансування окремого проекту. Джерелом грошових засобів для повернення отриманого фінансування стає вільний грошовий потік, що генерується виключно цим проектом. Забезпеченням є тільки ті активи, які були придбані для реалізації даного проекту.

Цілком очевидно, що в Україні проектне фінансування вкрай необхідне і досить перспективне. Однак не кожен банк здатний реалізувати подібні проекти. Більшість національних банківських інститутів не володіють ні достатньою ресурсною базою, ні напрацьованими методиками, обмежуючись короткостроковим кредитуванням. При цьому слід відзначити, що щорічно у світі за допомогою проектного фінансування реалізується проектів більш ніж на 100 мільярдів доларів США (за різними оцінками від 100 до 300 млрд доларів) [5]. Існують цілі категорії проектів, які реалізуються практично виключно за рахунок проектного фінансування. Яскравим прикладом є проекти космічних

агентств, які фінансуються виключно на умовах проектного фінансування.

Перевагами використання проектного фінансування є: цільовий характер фінансування; розподіл ризиків; гарантії держав-учасників; високий рівень контролю.

Одним з основних ризиків під час розвитку проектного фінансування в країнах, що розвиваються, є ризик знецінення національних валют. Дохід від використання проекту в більшості випадків отримують в національній валюті, а засоби залучаються часто в конвертованих міжнародних валютах. Ризик знецінення повернення грошових засобів потребує включення в проектну угоду оптимальних методів і процедур страхування.

В усіх країнах космічна діяльність фінансується через механізм проектного фінансування. Справа в тому, що і технологічна складність, і значний розмір необхідних інвестицій, і значні ризики, властиві подібним проектам, визначають можливість фінансування таких проектів виключно на основі проектного фінансування.

Космічна галузь є не тільки перспективною, але й престижною для країни. Зважаючи на те, наскільки важливим є розвиток космічної діяльності для економіки і міжнародного авторитету України та й взагалі для науково-технічного розвитку людства, позичкове фінансування, що залучається для реалізації міжнародних космічних проектів, надається під державні гарантії. В цьому полягає одна з найважливіших особливостей механізму проектного фінансування в космічній сфері. Значимість цієї особливості полягає в тому, що обов'яз-

ки з повернення залучених коштів є зобов'язанням держави, а не лише самих учасників проекту.

В Україні на даний момент діє Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма України на 2008 – 2012 роки [2]. Метою Програми є забезпечення розвитку та ефективного використання космічного потенціалу України для розв'язання нагальних проблем у сфері безпеки держави, впровадження високих технологій та підвищення рівня науки і освіти. Програма включає в себе 8 основних завдань, що включають в себе декілька проектів: проведення наукових космічних досліджень (11 проектів; 288 млн. грн.); здійснення дистанційного зондування Землі (6 проектів; 404,458 млн. грн.); розвиток супутникових систем телекомунікацій та навігацій (3 проекта; 30,5 млн. грн. – з державного бюджету, 1035 млн. грн. – з інших джерел); впровадження космічної діяльності в інтересах національної безпеки і оборони (60 млн. грн.); створення космічних комплексів (11 проектів; 455,542 млн. грн. з державного бюджету за 8 проектами; за 3 проектами обсяги фінансування визначаються контрактами, що укладаються з іноземними суб'єктами господарювання, орієнтовні загальні обсяги за Програмою становлять близько 3000 млн. гривень); розроблення перспективної космічної техніки та технологій (5 проектів; 29,5 млн. грн.); забезпечення розвитку наземної інфраструктури (5 проектів; 153 млн. грн.); забезпечення розвитку міжнародного співробітництва та аналітична підтримка (5 проектів; 38,5 млн. грн.).

Прогнозні обсяги фінансування Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2008–2012 роки наведено в таблиці (Табл. 1).

Таблиця 1. Прогнозні обсяги фінансування Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2008–2012 роки, млн. грн.

Основні напрями фінансування (завдання) Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2008–2012 роки	2008	2009	2010	2011	2012
Проведення наукових космічних досліджень	17,7	35,1	56,9	70,2	108,1
Здійснення дистанційного зондування Землі	67,35 8	62,5	79	88,5	107,1
Розвиток супутникових систем телекомунікацій та навігацій	106,5	242,5	377,5	300,5	38,5
Впровадження космічної діяльності в інтересах національної безпеки і оборони	9	10	12	14	15
Створення космічних комплексів	119,1 42	127,7	110,8	82,5	15,4
Розроблення перспективної космічної техніки та технологій	5,4	5,9	6,1	6,1	6
Забезпечення розвитку наземної інфраструктури	19	26,5	29	33,5	45,5
Забезпечення розвитку міжнародного співробітництва та аналітична підтримка	5,9	7,7	8,2	8,2	8,5

У Програмі визначено шляхи і засоби розв'язання проблеми реалізації нової моделі космічної діяльності України (підпорядкування завдань космічних проектів цілям економічного, наукового та соціального розвитку країни), наведено перелік завдань і заходів із визначенням виконавців, строків виконання, обсягів та джерел фінансування, а також зафіксовано основні очікувані результати від її реалізації. Виконання заходів Програми дасть змогу: впровадити у державі прогресивні технології вирішення найважливіших проблем сталого розвитку (раціональне природокористування, контроль надзвичайних ситуацій, моніторинг с/г рослин) шляхом створення постійно діючого угруповання вітчизняних космічних апаратів "Січ" для спостереження Землі (запуски космічних апаратів "Січ-2" у 2009 році, а "Січ-2М" – у 2012 році) та національної системи використання отримуваних даних, гармонізованої із міжнародними системами; розробити перспективну космічну техніку, забезпечити модернізацію наземної космічної інфраструктури та створити умови для організації комерційного використання українських ракет-носіїв; створити супутникові телекомунікаційні мережі з використанням

національного супутника зв'язку (космічний апарат "Либідь", запуск у 2011 році); розширити міжнародне співробітництво. Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України у сумі 1460 млн грн та інших джерел у сумі 1035 млн. грн. В порівнянні із Загальнодержавною (Національною) космічною програмою України на 2003 – 2004 роки витрати на космічну діяльність збільшено в 1,6 рази. Подальше збільшення фінансування потребує покращення планування і координації.

Проектне фінансування за своєю суттю нерозривно пов'язане з використанням займаних коштів. Тому доступність займаних коштів є необхідною умовою реалізації будь-якого проекту з використанням проектного фінансування. Під доступністю мається на увазі, що для реалізації будь-якого окремого проекту позичкові засоби можуть бути залучені в необхідному обсязі, на необхідний строк і під адекватну відсоткову ставку. Фінансування проектів космічної галузі, на відміну від інших галузей (наприклад, авіаційної), не має забезпечення займу. Основний момент – запуск космічного апарату. Фундаментальна різниця полягає також в то-

му, що космічні об'єкти – це в основному проектне фінансування, отже тут задіяний цілий комплекс нематеріальних прав. Відповідальність за космічні активи несуть уряди, що посилює значення політичних аспектів. В інших галузях скільки-небудь значних політичних проблем немає.

Як відомо, фінансування проекту повинно забезпечити вирішення двох основних завдань: забезпечення динаміки інвестицій, яка дозволила б виконувати проект відповідно до часових і фінансових обмежень; зниження витрат фінансових засобів і ризику проекту за рахунок відповідної структури інвестицій і максимальних податкових пільг.

Висновки. Найважливішим стримуючим фактором проектного фінансування космічної галузі є недосконале законодавство, від чого, в першу чергу, програє сама держава. Відміна пільг підприємствам космічної галузі спричинила те, що підприємства стали збитковими, і виконання проектів опинилося під загрозою. За умов збереження пільг держава отримала б до бюджету більше доходів від податку на прибуток підприємств, ніж вона заощадила, усунувши пільги. Внутрішні джерела довгострокових грошових ресурсів недостатні, тому реальним джерелом довгострокового позичкового капіталу є міжнародні фінансові організації. Це призводить до того, що доходи повинні бути номіновані в іноземній валюті для мінімізації валютного ризику. Наступним стримуючим фактором є важливість космічних проектів для держави. Проекти підпадають під нормативні і політичні ризики, оскільки реалізація і структура таких проектів багато в чому залежить від економічної ситуації в країні та міждержавних відносин. Важливість подібних проектів для держави і державної політики призводить до ускладнення їх реалізації, оскільки як мінімум необхідна велика кількість узгоджень інтересів сторін. На сьогодні фінансова підтримка космічної науки і виробництва здійснюється на рівні, що не відповідає розвинути країнам (США, Німеччина, Франція тощо). Таким чином, підприємства, використовуючи свої власні ресурси, не мають змоги для створення і випуску високотехнологічної і конкурентноздатної продукції. Розши-

рення можливостей використання проектного фінансування, в контексті викладеного, знаходиться в площині використання іноземних джерел капіталу.

Для удосконалення системи фінансової підтримки космічної діяльності пропонується наступне: стимулювання інвесторів, що вкладають засоби в наукоємне високотехнологічне виробництво; державна підтримка системи проектного фінансування і страхування космічних ризиків для залучення інвестицій зі сторони комерційних банків; надання відповідних податкових пільг і преференцій для організацій і підприємств, які створюють і впроваджують нову техніку і технології. В тому числі доцільно забезпечити зниження оподаткування прибутку підприємств, частина якого спрямовується на технічне переоснащення виробництва. В цьому зв'язку доцільно використати досвід, накопичений в розвинутих країнах в галузі формування механізму фінансово-економічної підтримки процесів нововведень і передачі технологій.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Аналіз застосування проектного фінансування в Україні в працях, присвячених проектному фінансуванню, обмежується констатацією загальної потреби в інвестиціях. Саме поняття "проектне фінансування" часто неправильно трактується і використовується. Іншими словами, дослідження застосування проектного фінансування, зокрема, з урахуванням особливостей галузей народного господарства України, не досить фундаментальні з теоретичної точки зору, що викликає потребу проведення наступних досліджень.

1. Бендиков М.А. Стратегическое планирование развития наукоемких технологий и производств (на примере космического машиностроения). – М., 2000. 2. Закон України *Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2008 – 2012 роки* від 30.09.2008 № 608-VI. 3. Косова Т.Д. Інституціональна модель фінансування інвестиційного процесу: Автореф. дис. ... д-ра екон. наук. – Д., 2006. 4. Управління діловими проектами / В.Р. Кучеренко, О.С. Маркітан. – К., 2005. 5. Нестеренко Р.Б. Проектное финансирование. Опыт и перспективы применения в РФ: Дис. канд. экон. наук. – М., 2006. 6. Проектне фінансування: Підручник / Пересада А.А., Майорова Т.В., Ляхова О.О. – К., 2005. 7. Розпорядження КМУ "Про схвалення Концепції Загальнодержавної космічної програми на 2007-2011 роки" від 31.05.2006 № 306-р.

Надійшла до редколегії 09.12.2008

Д. Коломоєць, асп.

ЗАКОНОДАВЧА СКЛАДОВА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Проаналізовано законодавче забезпечення розвитку інноваційної сфери в Україні та окреслено основні проблеми його формування та реалізації на сучасному етапі.

The article analyses the legislative provision of innovative sphere development in Ukraine and specifies fundamental problems of its formation and realization at the present stage.

Постановка проблеми. За сучасних умов зростання взаємної залежності країн і загострення глобальної конкуренції запорука підвищення конкурентоспроможності економіки та національної безпеки держави нерозривно пов'язана з інноваційним розвитком – здатністю національної економіки зокрема та суспільства загалом генерувати, впроваджувати і забезпечувати швидке поширення нововведень в усіх видах людської діяльності. В економічній сфері інноваційний розвиток характеризується здатністю суб'єктів господарювання не лише проводити інноваційну діяльність, але подібна активність повинна набувати ознак систематичної, здатної впливати не тільки на кількісні, скільки на якісні параметри національної економіки: її галузеву структуру, де має домінувати наукомістке виробництво, а не первинна обробка сировини; підвищення високотехнологічної складової в експорті та швидке імпортозамі-

щення складної продукції із високим вмістом доданої вартості; прогресивні зрушення на ринку праці із створенням нових робочих місць, що потребують високої кваліфікації, а не мільйонний відтік висококваліфікованих кадрів за кордон та ін. Однією із важливих ланок у формуванні сприятливого середовища для вітчизняних суб'єктів господарювання, що орієнтувало б їх на активізацію зусиль в інноваційній сфері, є законодавча складова інституційного забезпечення інноваційного розвитку, яка з часів проголошення незалежності все ще не набула цілісного та системного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів законодавчого забезпечення інноваційного розвитку присвячено значну кількість економічних публікацій. Серед вітчизняних науковців означена проблематика розглядається у роботах В. Гейця, Б. Кваснюка, В. Семиноженка [1], Д. Черва-